

Ir. C.A.S. Zwetsloot
en
J. Hoornweg

DE UITKOMSTEN VAN DE KUIKENMESTERIJ IN 1962

L7
40B

VERSLAGEN
NO. 48

November 1963

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
WOORD VOORAF	
HOOFDSTUK I DE BEDRIJVEN EN DE SAMENVATTING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1962	9
§ 1. Aanleiding tot het onderzoek	9
§ 2. De bedrijfskeuze	9
§ 3. De bedrijfsuitkomsten in 1962	11
§ 4. Arbeidsverbruik en arbeidskosten	13
§ 5. De spreiding in het arbeidsinkomen	14
§ 6. Hok- en inventariskosten	15
§ 7. De combinaties (rassen)	16
HOOFDSTUK II ANALYSE VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	18
§ 1. Koppelgrootte en rentabiliteit	18
§ 2. De invloed van het sterftepercentage	19
§ 3. Wijzigingen in kosten en opbrengsten in de loop van het boekjaar	20
§ 4. De invloed van de voerprijs	21
§ 5. Het meest rendabele eindgewicht	24
HOOFDSTUK III ENIGE THEORETISCHE BEDRIJFSECONOMISCHE VRAAGSTUKKEN	25
§ 1. Enkele rentabiliteitsmaatstaven	25
§ 2. De voerkosten als de grootste kostenfactor	28
§ 3. De verhouding tussen voerkosten en arbeidskosten	29
HOOFDSTUK IV VERWACHTINGEN VOOR 1963	31

LIJST VAN TABELLEN

Tabel	Blz.
1. In administratie genomen bedrijven verdeeld naar omvang	10
2. Bedrijfstypering	11
3. Verslag van de resultaten van de kuikenmesterij in 1962	12
4. Samenvatting van de resultaten in 1962	13
5. Arbeidsverbruik, arbeidskosten en beloning voor bedrijfsleiding per 1000 kg levend gewicht	14
6. Spreiding van het arbeidsinkomen	14
7. Investerings- en kosten van hokken en inventaris	15
8. Procentuele verdeling van het aantal waarnemingen naar combinaties (rassen) en prijsklassen eendagskuikens in 1962	16
9. Koppelgrootte en rentabiliteit	18
10. Invloed van toenemende sterfte	19
11. Wijzigingen in kosten en opbrengsten in de loop van het boekjaar 1962	21
12. Invloed van verschillen in voerprijs op de rentabiliteit	22
13. Invloed van verschillen in voerprijs in de periode tussen 15 april en 8 november 1962	23
14. Eindgewicht en rentabiliteit	24
15. Voorbeeldbegroting voor arbeid en rentabiliteit	28
16. Enige voorbeelden van de variatie in voerkosten en in arbeidsinkomen (zomer 1962)	29
17. Verhouding voerkosten-arbeidskosten	30
18. Prijzen van slachtkuikens ontvangen door pluimveehouders in 1961, 1962 en 1963 in gld. per kg levend gewicht	31

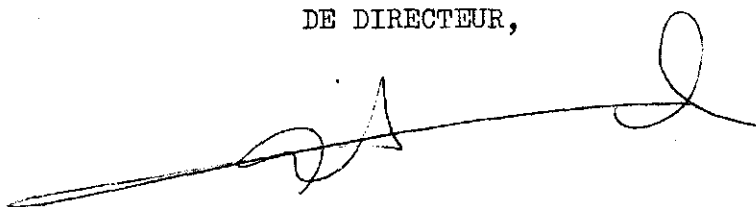
WOORD VOORAF

De produktie van slachtgevogelte, met name de produktie van kuikenvlees, mag zich de laatste jaren in een toenemende belangstelling verheugen. In 1960 begon het Landbouw-Economisch Instituut met onderzoek naar de produktiekosten en de rentabiliteit van slachtkuikens. Nadat in 1961 de eerste waarnemingen hiervoor waren gedaan, zijn in 1962 over het gehele jaar en in de belangrijkste produktiegebieden van Nederland in totaal de gegevens van 201 koppels slachtkuikens voor onderzoek beschikbaar gekomen.

De in dit verslag vermelde uitkomsten dienen met de nodige voorzichtigheid te worden beoordeeld. De ervaring leert dat eerst over een reeks van jaren een goed inzicht kan worden verkregen in de rentabiliteit van een bepaalde bedrijfstak. De inhoud van dit verslag kan dan ook worden gezien als een opsomming van vraagpunten welke bij voortgezet onderzoek aan de orde zullen komen. Door de elektronische verwerking van de gegevens was het mogelijk enkele factoren, zoals sterfte, voerprijs en eindgewicht, nader te belichten.

Dit verslag is samengesteld door ir. C.A.S. Zwetsloot en J. Hoornweg van de afdeling Bedrijfseconomisch Onderzoek in de Landbouw. De heer Zwetsloot is met het onderzoek begonnen, doch kon dit door zijn vertrek niet afsluiten. Na zijn vertrek heeft de heer Hoornweg zich hiermede belast.

DE DIRECTEUR,

's-Gravenhage, november 1963

(Prof. dr. A. Kraal)

HOOFDSTUK I

DE BEDRIJVEN EN DE SAMENVATTING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1962

§ 1. A a n l e i d i n g t o t h e t o n d e r z o e k

De produktie van slachtkuikens in Nederland is na 1953 belangrijk geworden. Vooral sinds 1957 is een sterke toeneming van het aantal slachtkuikens te constateren. Ook voor 1953 werden er al kuikens opgefokt tot een gewicht van 1 à 2 kg met de vleesproduktie als enig doel. Hiervoor werden vooral de haantjes gebruikt, welke als nevenprodukt werden verkregen bij de produktie van vrouwelijke eendagskuikens voor legdoeleinden. Geleidelijk is men overgegaan tot het importeren en fokken van zware rassen welke alleen werden gebruikt voor het voortbrengen van eieren/eendagskuikens voor de slacht.

In 1960 werden in Nederland kuikens gemest tot een totaal geproduceerd levend gewicht van 42520 ton. Stelt men hier tegenover dat de geselecteerde dieren uit de legpluimveestapels een totaal levend gewicht hadden van 51260 ton, dan blijkt het relatieve belang sterker. Reeds in 1961 was de vleesproduktie van slachtkuikens groter dan die van leghennen.

Het bestuur van het Landbouw-Economisch Instituut besloot in 1961 het onderzoek naar de rentabiliteit van de slachtkuikenhouderij als een continuonderzoek op te zetten. In 1958/59 was reeds door het L.E.I. meegewerkt aan een eenmalig onderzoek naar de mogelijkheden in deze bedrijfstak 1). De gemiddelde koppelgrootte was bij dit onderzoek circa 750 kuikens. Aangezien juist betreffende de koppelgrootte een snelle ontwikkeling had plaatsgehad was er aanleiding wat dit betreft een geheel ander criterium te doen gelden.

§ 2. D e b e d r i j f s k e u z e

Bij de bedrijfskeuze voor dit onderzoek zijn de volgende criteria in acht genomen:

1. de bedrijven zijn gekozen in drie gebieden met de grootste slachtkuikendichtheid: noordelijk Limburg, oostelijk Noordbrabant en de Veluwe;
2. in elk gebied zijn zowel bedrijven met kleinere eenheden (tot 5000 slachtkuikens per koppel) als met grotere eenheden (boven 5000 dieren) gekozen. In het algemeen hadden daarbij gemengde bedrijven met meer dan drie ha cultuurgrond de voorkeur. Vooral wat betreft de grotere eenheden zijn ook min of meer gespecialiseerde bedrijven in aanmerking gekomen;

---

1) De Coöperatieve Pluimvee Verkoopvereniging te Boxmeer en de Stichting C.L.O.-Controle (op mengvoeders) te Hoogland waren toen de initiatiefnemers. Van dit onderzoek is een C.L.O.-publikatie verschenen: "Een onderzoek naar de produktiekosten van slachtkuikens".

3. een bedrijf is slechts dan in het onderzoek betrokken wanneer reeds een paar koppels waren afgeleverd, wanneer er regelmatig en continu slachtkuikens werden gehouden en wanneer als regel uitgegaan werd van bepaalde (zware) rassen (combinaties).

De bedrijfskeuzecommissie welke wordt gevormd door vertegenwoordigers van het Landbouwschap, de Rijkspluimveeteeltvoorlichtingsdienst en het Landbouw-Economisch Instituut, heeft een lijst samengesteld van in totaal 82 bedrijven met slachtkuikens in de drie gebieden. Deze bedrijven zijn in oktober en november 1961 en in januari 1962 bezocht. Het bleek aanvankelijk mogelijk met inachtneming van de gestelde criteria en de bereidwilligheid van de ondernemers 42 van deze bedrijven in administratie te nemen.

Tabel 1 geeft een overzicht van de bezochte en de in administratie genomen bedrijven, waarbij een indeling is gemaakt naar de bedrijfsomvang.

Tabel 1

IN ADMINISTRATIE GENOMEN BEDRIJVEN, VERDEELD NAAR OMVANG

Kuikens per koppel	2000-5000	5000-10000	meer dan 10000	Totaal
Aantal bezochte bedrijven	33	32	17	82
In administratie per 1/1'62	12	16	14	42
In de loop van 1962 begonnen	4	4	1	9
Totaal in administratie genomen	16	20	15	51
In 1962 afgevallen	- 3	- 6	- 1	- 10
Per 1/1'63 in administratie	13	14	14	41
Bedrijven, waarvan 1 of meer koppels zijn geadministreerd	16	20	15	51
Bedrijven met 1 of 2 koppels	5	7	1	13
Bedrijven, welke het gehele jaar '62 in administratie waren	11	13	14	38

Bij het bedrijfsbezoek toonden vooral de ondernemers met kleinere eenheden veelal weinig belangstelling. Ook kwam het hier vaker voor, dat niet werd voldaan aan het criterium dat regelmatig moest worden gemest.

De bedrijven, welke het gehele jaar 1962 in administratie waren, kunnen als volgt worden gekarakteriseerd.

BEDRIJFSTYPERING

Tabel 2

Kuikens per koppel	2000-5000	5000-10000	Meer dan 10000	Totaal
Gemengde bedrijven groter dan 10 ha	3	3	2	8
Gemengde bedrijven van 3 - 10 ha	4	5	5	14
Geen of minder dan 3 ha	4 1)	5	7	16

Op de in administratie zijnde bedrijven kwam een ontwikkeling naar grotere eenheden tot uiting. Bij vier van de 38 bedrijven resulteerde dit in een vergroting van de capaciteit.

De gemiddelde hokoppervlakte bedroeg bij het begin van het jaar 472 m². Hiervan werd 24 m² (5%) gebruikt als voerbergplaats enz. De effectieve hokruimte was dus 448 m². Aan het einde van het jaar was er per bedrijf gemiddeld 500 m², waarvan 475 m² effectief voor kuikens werd benut.

De gemiddelde bezettingsdichtheid was 17,5 kuikens per m².

§ 3. De bedrijfsuitkomsten in 1962

In dit verslag zijn de gegevens verwerkt van al die koppels waarvan de kuikens in het kalenderjaar 1962 zijn opgehokt. Aangezien de duur van de mestperiode ongeveer 2 maanden beloopt zijn de kuikens afgeleverd tussen begin maart 1962 en begin maart 1963.

In de tabellen 3 en 4 zijn de gemiddelde uitkomsten gegeven van 201 koppels met gemiddeld 7355 opgehokte kuikens. In 61 dagen is een gemiddeld levend gewicht bereikt van 1197 gr. per kuiken. Het gemiddelde sterftepercentage was ruim 6%. De gemiddelde opbrengstprijis bedroeg f. 1,66 per kg, terwijl de voerprijs gemiddeld f. 40,80 per 100 kg beliep. Bij een voerverbruik van 2,44 kg voer per kg afgeleverd gewicht waren de voerkosten dus f. 1,00 per kg.

In tabel 3 zijn de gemiddelde gegevens weergegeven in hetzelfde overzicht zoals de deelnemende bedrijven dat van elk afgeleverd koppel ontvangen. De belangrijkste kengetallen zijn ongetwijfeld het arbeidsinkomen en de netto-omzet per f. 100,- voerkosten.

Het arbeidsinkomen is berekend door de opbrengsten te verminderen met alle kosten uitgezonderd de arbeidskosten en de beloning voor bedrijfsleiding. De netto-omzet is hier berekend door de totaalopbrengsten te verminderen met de aankoopkosten van de kuikens. Deze netto-omzet is uitgedrukt per 100 gulden voerkosten.

Om alle bedrijven met elkaar vergelijkbaar te maken, is de specificatie van kosten en resultaten per 1000 kg levend gewicht weergegeven. Deze vergelijkingsmaatstaf heeft als voordeel dat de kleinere kostenposten niet sterk afgerond behoeven te worden en dat steeds gewerkt kan worden met gulden.

In tabel 4 is een specificatie gegeven van de gemiddelde resultaten zowel in gld. per 1000 kg levend (afgeleverd) gewicht als in ct. per kg.

- 1) Van deze bedrijven met minder dan 5000 kuikens per koppel zijn er twee tuinbouwbedrijven. Het derde bedrijf werkt volgens het babyhok-systeem. Elke maand worden er nieuwe kuikens in de babyafdeling geplaatst. Deze babyafdeling, waar de kuikens 2 à 3 weken verblijven, is geflankeerd door twee afmestafdelingen waar de kuikens slachtrijp worden gemaakt. De omvang van de kuikenmesterij is daarom op dit bedrijf groter dan men op grond van de koppelgrootte zou aannemen.

VERSLAG VAN DE RESULTATEN VAN DE KUIKENHESTERIJ

Gebied: Limburg-Noordbrabant-Gelderland Jaar 1962

Aantal waarnemingen: 201 koppels

SPECIFICATIE VAN OPBRENGSTEN

Omschrijving	Aantal dieren	Totaalgewicht in kg	Ontvangen bedrag
Normaal afgeleverd	6882		
Ontijdig verkocht (waardeloos) ¹⁾	18		
Totaal verkocht	6900	8256	f. 13729
Gestorven en vermist	455		" 69
Waarde van de mest			f. 13798
Totaalopbrengsten	7355		

SPECIFICATIE VAN KOSTEN EN RESULTATEN

Omschrijving			Totaal	Per 1000 kg afgeleverd gewicht	Resultaten
Aankoop kuikens			f. 2946	f. 357	Opgehokt 7355 kuikens; 100%
Voerkosten:					Gestorven en ver- mist 455 kuikens; 6%
soort voer	kg	prijs per 100 kg			Verkocht 6900 kuikens; 94%
voer I	9271	f. 41,10	" 3810		Lengte van de mestperiode 61 dagen
voer II	10389	" 40,60	" 4218		Levend gewicht per kuiken 1197 gram
overig voer	470	" 41,30	" 194		Prijs per kg levend gewicht f. 1,66
reductie			" -9		Voerverbruik per kg afgeleverd gewicht 2,44 kg
Totaal voer	20130		" 8213	" 995	Prijs per 100 kg voer f. 40,80
Strooisel			" 148	" 18	
Ziektenbestrijding			" 115	" 14	Opbrengst per afgeleverd kuiken f. 2,00
Elektriciteit en verwarming			" 443	" 54	Kosten per afgeleverd kuiken f. 1,80
Afschrijving, onderhoud en rente			" 493	" 60	
Overige kosten			" 71	" 9	
Totaalkosten			f. 12429	f. 1507	Arbeidsinkomen per afgele- verd kuiken f. 0,20
Totaalopbrengsten			" 13798	" 1671	Arbeidsinkomen per 1000 opgehokte kuikens per dag f. 3,05
Arbeidsinkomen			f. 1369	f. 164	Netto-omzet per f. 100,- voerkosten f. 132,-

1) Zie bladzijde 20

Tabel 4

SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN IN 1962

	Per 1000 kg levend gewicht gld.	Per kg levend gewicht centen
Aankoop kuikens	357	36
Voerkosten	995	100
Strooisel	18	2
Ziektenbestrijding	14	1
Elektriciteit en verwarming	54	5
Afschrijving, onderhoud, rente	60	6
Overige kosten (w.o. water en brandverzekering)	9	1
Totaalkosten zonder arbeid	1507	151
Arbeidskosten	98	10
Beloning voor bedrijfsleiding	13	1
Totaalkosten met inbegrip van arbeid	1618	162
Totaalopbrengsten	1671	167
Winst	53	5

Bij een nevenopbrengst voor mest van f. 8,- per 1000 kg levend gewicht, bedroeg de kostprijs in 1962 f. 1,61 per kg levend gewicht.

§ 4. A r b e i d s v e r b r u i k e n a r b e i d s k o s t e n

Aan de hand van vooral Amerikaanse gegevens omtrent het arbeidsverbruik, waarmee de (weinige) in Nederland verkregen gegevens in goede overeenstemming zijn, zijn de arbeidskosten berekend. Het arbeidsverbruik blijkt volgens deze gegevens verband te houden met de koppelgrootte. Bij grotere koppels zijn de aan- en aflooptijden relatief van geringere betekenis en is de mechanisatie zover ontwikkeld, dat een maximum aan arbeidsbesparing wordt verkregen.

Juist bij de grotere koppels gaat bij de arbeidsuren echter het toezicht op dieren en apparatuur een grote rol spelen. Het is namelijk noodzakelijk dat een vakbekwaam persoon meermalen per dag aandacht aan de kuikens besteedt en dat kleine haperingen in de apparatuur, b.v. aan voederband en ventilatoren, direct worden verholpen. Hoewel hier eigenlijk geen sprake is van handenarbeid is deze controle-arbeid ook onder de arbeidskosten begrepen.

In tabel 5 zijn het arbeidsverbruik en de arbeidskosten per 1000 kg levend gewicht weergegeven.

Bij een gemiddeld levend afleveringsgewicht van 1200 gr. per dier en 6% sterfte is 1000 kg afgeleverd gewicht gelijk aan 885 opgehokte kuikens. De arbeidskosten zijn gesteld op f. 2,50 per uur.

Tabel 5

ARBEIDSVERBRUIK, ARBEIDSKOSTEN EN BELONING VOOR BEDRIJFSLEIDING
PER 1000 KG LEVEND GEWICHT

Aantal opgehokte kuikens per koppel	Arbeids- verbruik in uren	Arbeids- kosten gld.	Beloning voor bedrijfsleiding gld.
2500	50	125	15
5000	42	105	14
7500	36	90	12
10000	32	80	11
12500	29	73	10

De in tabel 5 weergegeven beloning voor bedrijfsleiding is berekend door hiervoor 10% van de arbeids- en werktuigenkosten in te calculeren.

§ 5. De spreiding in het arbeidsinkomen

Het gemiddelde arbeidsinkomen bedroeg in 1962 op de door het L.E.I. geadministreerde bedrijven f. 164,- per 1000 kg afgeleverd gewicht (vgl. tabel 3), namelijk:

arbeidskosten	f. 98,-
beloning voor bedrijfsleiding	" 13,-
winst	" 53,-
arbeidsinkomen	f. 164,-

Het arbeidsinkomen was dus gemiddeld voldoende om de arbeidskosten te dekken en leverde daarboven nog een beloning voor bedrijfsleiding en ondernemerswinst.

De resultaten van de verschillende koppels bleken per koppel nogal te variëren. In tabel 6 is dit nader gespecificeerd.

Tabel 6

SPREIDING VAN HET ARBEIDSINKOMEN

Arbeidsinkomen per 1000 kg levend gewicht	Totaalaantal waarnemingen		Kuikens per koppel							
			< 3000		3000-5500		5500-10000		10000 en meer	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Minder dan -400 gld.	4	2	-	-	1	2	-	-	3	5
-399 - -200 "	4	2	-	-	3	5	-	-	1	2
-199 - -100 "	4	2	1	3	2	3	-	-	1	2
-99 - -1 "	10	5	1	3	2	3	3	6	4	6
0 - 99 "	34	17	8	28	11	19	7	14	8	13
100 - 199 "	44	22	5	18	15	27	10	19	14	22
200 - 299 "	66	33	8	28	14	24	20	38	24	39
300 - 399 "	31	15	5	17	9	15	10	19	7	11
Meer dan 400 "	4	2	1	3	1	2	2	4	-	-
Totaal	201	100	29	100	58	100	52	100	62	100

In de marge van 200 tot 299 gld. arbeidsinkomen per 1000 kg levend gewicht komen naar verhouding de meeste waarnemingen voor. Dit geldt voor vrijwel elke onderscheiden koppelomvang. Dat het gemiddelde arbeidsinkomen niet hoger is dan f. 164,-, wordt veroorzaakt door het feit dat een aantal koppels een negatief arbeidsinkomen te zien geeft. Hoewel slechts 11% van de waarnemingen een negatief arbeidsinkomen oplevert, moet bij de beoordeling van de rentabiliteit en bij het maken van begrotingen rekening worden gehouden met de bedrijfsrisico's welke het verlies sterk kunnen doen oplopen.

De spreiding van de arbeidsinkomens bij verschillende omvang van de koppels vertoont geen opmerkelijke verschillen. Wel hebben de groep van 3000-5500 kuikens en die van 10000 en meer kuikens per koppel de meeste koppels met negatieve arbeidsinkomens.

§ 6. H o k - e n i n v e n t a r i s k o s t e n

Op de 38 bedrijven, welke het gehele jaar 1962 in administratie waren, was gemiddeld per bedrijf in hokken en (dode) inventaris een bedrag geïnvesteerd van ruim f. 26.000,-. In tabel 7 wordt hiervan een specificatie gegeven.

Tabel 7

INVESTERINGEN IN EN KOSTEN VAN HOKKEN EN INVENTARIS

	Investerings		Kosten per jaar	
	per bedrijf	per m2	per bedrijf	per m2
Hokken	f. 18.876,50	f. 39,52	f. 1.451,04	f. 3,05
Voerketting	" 2.551,-	" 5,34	" 510,20	" 1,08
Inventaris	" 4.474,44	" 9,37	" 656,02	" 1,38
Kleingereedschap	" 159,53	" 0,33		
Totaal	f. 26.061,47	f. 54,56	f. 2.617,26	f. 5,51

In het algemeen zijn de hokken vrij nieuw, d.w.z. gebouwd in de laatste drie jaar. Gezien de moeilijkheid de vervangingswaarde vast te stellen, is uitgegaan van de historische bouwkosten. In het algemeen zal het prijspeil van 1963 iets hoger liggen en zullen de eisen, welke nu aan de hokken worden gesteld, ook hoger zijn, zodat de hier genoemde investering van f. 54,56 per m2 nuttige vloeroppervlakte wel iets verhoogd moet worden bij begrotingen voor een beginnend mester.

De gemiddelde kosten per bedrijf per jaar bedroegen f. 2617,26. Op de onderzochte bedrijven bleek per koppel het hok gemiddeld 61 dagen in gebruik te zijn en was het daarna gemiddeld 15,5 dag leeg.

In de tabellen 3 en 4 is de post afschrijving, onderhoud en rente afgestemd op het waargenomen aantal gebruiksdagen, t.w. 291 per jaar.

In de praktijk worden op vele manieren de hok- en inventariskosten berekend. Veelal kunnen deze kosten op f. 1,- per 1000 kg levend gewicht, per dag van de gebruikperiode, worden gesteld.

§ 7. De combinaties (rassen)

Bij de uitvoering van het onderzoek zijn de genetische kwaliteiten van de op te fokken kuikens niet uit het oog verloren. Bij de bedrijfskeuze is de nadruk gelegd op die bedrijven welke zich toededen op het opfokken van kuikens van slachtrasouderdieren. Zoveel mogelijk zijn die bedrijven buiten de keuze gelaten welke kuikens opfokten waarin het legraselement nog voorkwam.

Naarmate meer invloed van legrassen in de ouderdieren voorkomt, kan de prijs van de eendagskuikens lager zijn en zijn de groeisnelheid, het voerverbruik en de slachtkwaliteit van de kuikens minder gunstig. Wanneer de ouderdieren dus tot de geschiktste slachtrassen behoren, zal de kuikenprijs hoger zijn, de groeisnelheid groter, het voerverbruik per kg levend gewicht lager en de slachtkwaliteit beter.

Krachtens wettelijke bepalingen (de teeltregeling) is de kuikenbroeder verplicht af te leveren kuikens te omschrijven op een z.g. kuikenbon. Op deze kuikenbon worden de kuikens op diverse manieren gekarakteriseerd. Op de kuikenbonnen werden in 1962 de volgende merknamen waargenomen: Hybro, Derloo, Hypeco, Discover, Hubbard, Limki, Verbro, Bovans, Brogar, Cebro. De overige rasaanduidingen zijn gecompliceerder: Corni x Sussex of Slachtgroep Geel x Sussex, verder C. x Pl. of S.G. x Pl., S.W. x Su., enz., waarbij onder meer Noordhollandse Blauwen. De vaak op de kuikenbonnen voorkomende stamnummers zijn bij het bovenstaande niet in beschouwing genomen.

Tabel 8

PROCENTUELE VERDELING VAN HET AANTAL WAARNEMINGEN NAAR
COMBINATIES (RASSEN) EN PRIJSKLASSEN EENDAGSKUIKENS
IN 1962

	Aantal waarnemingen in %	Spec. aantal waarnemingen in % in prijskl. (ct./stuk)				
		t/m 33	34-36	37-39	40-42	43 en hoger
Merkmamen	63	3	2	20	29	9
Overige rasaanduidingen	30	4	9	8	4	5
Onleesbaar en gemengd	7	-	-	4	3	-
Totaal	100	7	11	32	36	14

Gezien de belangrijkheid van de genetische kwaliteiten is het te betreuren, dat in dit verslag nog niet kon worden ingegaan op de resultaten van de afzonderlijke combinaties/rassen.

Het is gebleken dat er vrijwel geen sprake is van constantheid in de combinatie van opvolgende koppels. Kennelijk proberen de ondernemers steeds de beste combinatie te vinden waardoor er nogal veel verschillen zijn tussen opeenvolgende combinaties.

HOOFDSTUK II

ANALYSE VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN

§ 1. K o p p e l g r o o t t e e n r e n t a b i l i t e i t

De gemiddelde koppelgrootte bedraagt 7355 opgehokte kuikens. In de waarnemingen zit een variatie van circa 2000 tot ongeveer 15000 kuikens welke als één koppel zijn geadministreerd.

In tabel 9 hebben wij de belangrijkste kongetallen weergegeven, welke de onderlinge afhankelijkheid van rentabiliteit en koppelgrootte aantonen.

Tabel 9

KOPPELGROOTTE EN RENTABILITEIT

Koppelgrootte	Minder dan 3000	3000-5500	5500-10000	10000 en meer
Waarnemingen	29	59	51	62
Gemiddelde koppelgrootte	2309	4672	7742	12274
Sterfte in %	5,3	7,4	5,6	6,2
Voerprijs, gld./100 kg	39,97	39,53	40,87	41,24
Voerverbruik, kg per kg levend gewicht	2,46	2,52	2,41	2,45
Kosten en opbrengsten in gld. per 1000 kg levend gewicht				
Aankoop kuikens	369	353	356	368
Voerkosten	985	996	972	1007
Strooisel, ziektenbestrijding, elektriciteit, verwarming en ov. kosten	95	87	90	101
Afschrijving, onderhoud en rente	45	66	56	60
Kosten zonder arbeid	1494	1502	1474	1536
Arbeidskosten	130	107	89	72
Beloning voor bedrijfsleiding	15	14	12	10
Totaalkosten	1639	1623	1575	1618
Totaalopbrengsten	1666	1644	1676	1675
Winst	27	21	101	57
Arbeidsinkomen per 1000 kg levend gewicht	172	142	202	139
Arbeidsinkomen per 1000 opgehokte kuikens per dag	3,54	2,91	3,97	2,89
Arbeidsinkomen per arbeids uur	3,40	3,30	5,60	4,80

Het blijkt dat er vrij grote verschillen zijn tussen de onderscheiden koppelgrootten. De groep van 5500 tot 10000 kuikens per koppel bereikt het beste resultaat. De kosten van afschrijving, onderhoud en rente zijn het laagst bij de kleinere eenheden; hier vindt men ook de eenvoudigste hokken, merendeels zonder voerketting.

Uit tabel 6 bleek reeds dat de spreiding van het arbeidsinkomen in elke groep ongeveer gelijk was. De groepen met het minste resultaat, de groep van 3000 tot 5500 en de groep van 10000 en meer kuikens per koppel hebben naar verhouding echter de meeste koppels met negatieve arbeidsinkomens.

In het algemeen kan worden gesteld dat naarmate de koppels groter zijn ook de rentabiliteit toeneemt. Dat in vorenstaande tabel de koppels van 3000-5500 kuikens en van 10000 en meer kuikens een relatief minder gunstig resultaat te zien geven, wordt veroorzaakt door de grotere sterfte. Dit blijkt uit de vergelijking in de volgende paragraaf.

§ 2. De invloed van het sterftepercentage

Naarmate er meer sterfte in een koppel optreedt zal volgens de uitkomsten in tabel 10 de rentabiliteit afnemen. Toenemende sterfte geeft, zoals in deze tabel met cijfers is weergegeven:

1. een toenemend voerverbruik per kg levend gewicht;
2. een afnemende groei per kuiken per dag, door toenemend aantal dagen bij een afnemend eindgewicht;
3. toenemende kosten van ziektenbestrijding;
4. toenemende kosten van afschrijving, onderhoud en rente;
5. een lagere opbrengstprijs, omdat de kwaliteit van de afgeleverde kuikens uit een koppel met veel sterfte in het algemeen minder is;
6. een afnemende rentabiliteit.

Tabel 10

INVLOED VAN TOENEMENDE STERFTE

Sterftegrenzen in %	Minder dan 4%	4%-7%	7%-13%	13% en meer
Waarnemingen	91	64	30	16
Gemiddelde sterfte in %	3,2	5,8	9,4	19,7
Voerverbruik, kg per kg				
levend gewicht	2,38	2,39	2,61	2,87
Voerprijs, gld./100 kg	40,83	40,44	39,58	40,13
Aantal dagen	60	60	62	65
Afleveringsgewicht, grammen	1242	1190	1154	1130
Groei per dag, grammen	20,7	19,9	18,7	17,4
	Gld. per 1000 kg levend gewicht			
Totaalopbrengsten	1675	1661	1663	1619
Totaalkosten (zonder arbeid)	1455	1483	1572	1747
W.v. kosten ziektenbestrijding	10	10	15	20
afschrijving, onderhoud en				
rente	55	58	59	77
Arbeidsinkomen, gld./1000 kg				
levend gewicht	220	178	91	-128
Arbeidsinkomen, gld./1000 op-				
gehokte kuikens/dag	4,49	3,44	1,72	-1,48
Netto-omzet, gld./f.100,- voer	138	135	126	108
Betaalde prijs per eendags-				
kuiken,	ct. 40,6	40,0	39,5	37,7

Het verschil in uitkomsten is niet alleen veroorzaakt door de sterfte. Allerlei invloeden kunnen een rol gespeeld hebben. Zo kan de vraag worden gesteld of de prijs per eendagskuiken al of niet toevallig samenhangt met de optredende sterfte; enkele ondernemers hebben bij hogere dan normale sterfte soms korting gekregen op de oorspronkelijk afgesproken prijs per eendagskuiken.

Van de 16 koppels, waarin het sterftepercentage 13 % of meer draagt, is het arbeidsinkomen in 10 gevallen negatief, in 6 gevallen wordt weliswaar een positief arbeidsinkomen behaald, maar dit is gering. In totaal zijn er 22 (11%) koppels met een negatief arbeidsinkomen.

Onder sterfte zijn in het voorgaande alle dieren begrepen welke niets hebben opgebracht. In feite moet hierop nog een correctie worden toegepast, aangezien na het afleveren van de gewone kuikens weleens een klein koppel op het bedrijf achterblijft, dat via andere weg tegen een geringe opbrengstprijis wordt afgezet. In het algemeen is dit aantal het grootst bij de koppels met een toch al hoge sterfte. Gemiddeld bedraagt het echter nauwelijks 0,25% van het aantal opgehokte kuikens. In tabel 3 is dit weergegeven als "ontijdig verkochte kuikens (waardeloos)".

§ 3. Wijzigingen in kosten en opbrengsten in de loop van het boekjaar

Sinds begin 1962 is er sprake van een geleidelijk hoger wordende voerprijs. Vooral voor de koppels welke in december 1962 zijn opgehokt, die dus in januari en februari 1963 veel voer hebben gebruikt, liggen de voerprijzen hoog. De abnormale stijging van de voerprijs in deze periode is te wijten aan transportmoeilijkheden (toegevroren waterwegen) en aan stagnatie in de invoer van grondstoffen (havenstaking Amerika). De f. 2,-/100 kg hogere voerprijs in de laatste periode van 1962 had een stijging van de kostprijs met ca. f. 0,05 per kg tot gevolg.

De verwarmingskosten tonen een seizoenpatroon met toppen in de koudere perioden. Vooral de lage temperaturen in het begin van 1963 hebben de verwarmingskosten doen stijgen.

Door bovengenoemde oorzaken was de rentabiliteit in de laatste periode van 1962 laag.

Het seizoenpatroon van de sterfte geeft een opmerkelijk beeld te zien. Voorlopig wordt aangenomen, dat de hogere sterftepercentages in de eerste drie maanden van 1962 op toeval berusten.

Tabel 11

WIJZIGINGEN IN KOSTEN EN OPBRENGSTEN IN DE LOOP VAN HET BOEKJAAR 1962

Datumgrenzen van ophokken	1-1	22-2	15-4	6-6	28-7	18-9	9-11
	-	-	-	-	-	-	-
	21-2	14-4	5-6	27-7	17-9	8-11	31-12
Waarnemingen	28	28	25	32	26	31	31
Gemiddelde ophokdatum	24-1	21-3	7-5	2-7	23-8	11-10	30-11
Voerprijs, gld./100 kg	38,92	39,62	40,94	40,44	40,39	40,31	42,45
Voerverbruik, kg/kg afgeleverd gewicht	2,6	2,6	2,4	2,4	2,3	2,4	2,5
Sterfte in %	8	8	6	5	5	6	5
	Gld. per 1000 kg afgeleverd gewicht						
Voerkosten	1002	1041	965	966	938	975	1049
Verwarming en elektriciteit	63	56	40	32	35	60	90
Andere kosten (zonder arbeid)	453	467	470	436	440	459	484
Totaalkosten (zonder arbeid)	1518	1564	1475	1434	1413	1494	1623
Totaalopbrengsten	1654	1700	1699	1648	1641	1666	1650
Arbeidsinkomen	136	136	224	214	228	172	27

De opbrengstprijzen, welke overeenkomen met de door de afdeling¹⁾ Statistiek van het Landbouw-Economisch Instituut verstrekte gegevens, bewogen zich gedurende het gehele jaar tussen f. 1,60 en f. 1,70 per kg levend gewicht. Sinds juli 1962 is er een daling geweest in de opbrengstprijzen.

§ 4. De invloed van de voerprijs

Het blijkt dat de door de ondernemers aan de leveranciers betaalde voerprijzen zeer sterk uiteenlopon. Dit aspect blijkt vooral door twee invloeden te worden bepaald.

In de loop van het jaar is er een geleidelijke stijging, die vooral in de laatste 6 weken van het jaar vrij groot is (zie tabel 11).

De tweede invloed is de divergentie in voerprijzen tussen de leveranciers. In elke periode zijn er variaties van ca. f. 6,- per 100 kg voer. Vooral bij slachtkuikenvoer is het mogelijk door toevoeging van dierlijk vet de energiewaarde te verhogen. Voor dit energierijke voer betaalt de pluimveehouder per 100 kg meer geld, in de verwachting dat de kuikens een zelfde eindgewicht bereiken in minder tijd en met een geringere hoeveelheid voer. Ook het al of niet toevoegen van op zich hooggeprijsde grondstoffen zoals medische preparaten en synthetische aminozuren, alsook vitamines en mineralen doet enerzijds de voerprijs stijgen, anderzijds moet dit vergoed worden door een lager voerverbruik en/of lagere kosten voor ziektenbestrijding en/of lagere sterfte.

Een hogere voederprijs kan dus gemotiveerd zijn, maar is uiteraard slechts verantwoord indien daardoor de kostprijs van het produkt daalt of dat een hogere opbrengstprijs kan worden bedongen.

1) Zie hoofdstuk IV, tabel 18.

Tabel 12

INVLOED VAN VERSCHILLEN IN VOERPRIJS OP DE RENTABILITEIT

Voerprijsgrenzen in gld. per 100 kg	Minder dan 38,00	38,01	38,61	39,71	41,11	42,81	44,01 en meer
Waarnemingen	24	40	35	31	24	25	22
Gemiddelde voerprijs gld./100 kg	37,44	38,41	39,02	40,28	42,13	43,45	44,80
Voedorverbruik in kg per kg afgeleverd gewicht	2,59	2,46	2,45	2,52	2,43	2,39	2,35
Sterfte in %	6,0	8,0	6,0	5,9	5,4	6,0	4,8
		Gld. per 1000 kg afgeleverd gewicht					
Aankoop kuikens	335	362	356	374	353	369	377
Voerkosten	966	943	959	1012	1019	1035	1054
Ziektenbestrijding	10	8	9	9	16	23	10
Strooisel, elektriciteit, verwarming, afschrijving enz., ov. kosten	143	129	143	150	139	134	148
Totaalkosten	1454	1442	1467	1545	1527	1561	1589
Totaalopbrengsten	1661	1644	1652	1668	1667	1694	1684
Arbeidsinkomen	207	202	185	123	140	133	95
Voor sterfte gecorrigeerd voerverbruik, kg/kg afgeleverd gewicht	2,48	2,39	2,39	2,43	2,34	2,33	2,34

In grote lijnen zijn er echter met de toenemende voerprijs ook toenemende kosten. Bij de kengetallen voor sterfte gecorrigeerd voerverbruik per kg afgeleverd gewicht is er geen wezenlijk lager voerverbruik bij hogere voerprijzen.

Ook de kosten voor ziektenbestrijding blijken eerder omhoog te gaan dan te dalen bij duurder voer. De vraag is aldus gewettigd of de hogere voerprijzen in alle gevallen verantwoord zijn geweest. Deze vraag definitief te beantwoorden maakt een breder opgezet onderzoek noordzakelijk.

Uit tabel 11 blijkt dat de gemiddelde voerprijzen van de koppels, welke tussen 15 april en 8 november zijn opgehokt, niet of weinig verschillen. De waarnemingen uit deze periode zijn ingedeeld naar olopende voerprijzen. De variatie in voerprijzen in deze periode is groot, zoals uit tabel 13 blijkt.

Tabel 13

INVLOED VAN VERSCHILLEN IN VOERPRIJZEN IN DE PERIODE TUSSEN
15 APRIL EN 8 NOVEMBER 1962

Voerprijsgrenzen in gld. per 100 kg	Minder dan 39,-	39,- - 42,-	Meer dan 42,-
Waarnemingen	42	36	36
Gemiddelde voerprijs gld./100 kg	38,40	40,-	43,50
Voerverbruik kg per kg afgeleverd gewicht	2,41	2,41	2,32
Sterfte in %	6,1	5,6	4,6
	Gld. per 1000 kg afgeleverd gewicht.		
Voerkosten	925	964	1003
Overige kosten (zonder arbeid)	487	507	490
Totaalkosten (zonder arbeid)	1412	1471	1493
Totaalopbrengsten	1639	1653	1702
Arbeidsinkomen	227	182	209
	Procentuele verdeling van het aantal waarnemingen		
Noordbrabant	71%	33%	8%
Limburg	24%	36%	58%
Gelderland	5%	31%	34%
Totaal	100%	100%	100%

Uit bovenstaande tabel blijkt, dat ook in een periode, waarbinnen de gemiddelde prijs van de voedermiddelen vrijwel gelijk bleef, vrij grote onderlinge verschillen voorkomen van bedrijf tot bedrijf.

De lage prijzen blijken in Brabant het meeste voor te komen, terwijl in Limburg in vele gevallen een hoge voerprijs werd waargenomen.

Opmerkelijk is dat een hoge voerprijs de neiging heeft samen te gaan met een hoge opbrengstprijs. Dit is echter waarschijnlijk een gevolg van het feit dat de levering van het voer en de afzet van de kuikens aan elkaar gekoppeld zijn via contractuele bindingen.

Voorts blijken de hogere voerprijzen samen te gaan met een iets lager sterftepercentage en een geringer voerverbruik. In hoeverre dit veroorzaakt wordt door verschillen in de samenstelling van het voer of door andere factoren, zoals de kwaliteit van het uitgangsmateriaal, de huisvesting en de verpleging, is niet bekend. Nader onderzoek omtrent de samenhang van de verschillende factoren die het resultaat bepalen is daarom gewenst.

De kostenverhoging als gevolg van hogere voerprijzen is in het algemeen niet geheel goedgehaakt door een lager voerverbruik en een hogere opbrengstprijs van de kuikens. De bedrijven met de hoogste voerprijzen hebben het hoogste arbeidsinkomen. Het lage arbeidsinkomen in de midden-groep (f. 182,- per 1000 kg) wordt ten dele veroorzaakt doordat de overige kosten (excl. arbeid) hoger zijn geweest.

§ 5. H e t m e e s t r e n d a b e l e e i n d g e w i c h t

De meeste kuikens zijn afgezet op een eindgewicht rondom 1200 gr. In tabel 14 wordt de variatie gegeven. Het blijkt dat zowel de sterftepercentages als de voerprijzen vrij normaal verdeeld zijn over de verschillende klassen van eindgewichten.

In de laagste gewichtsklassen zitten echter meer koppels welke een hogere sterfte vertonen. Dit behoeft geen toeval te zijn. Wanneer de sterfte vooral in de eerste weken optreedt, zal het eindgewicht geen verband houden met het sterftepercentage. In gevallen waarin de sterfte zich voortzet tot in de laatste weken van de mestperiode zal de ondernemer trachten de kuikens zo snel mogelijk te verkopen, ondanks het lagere dan aanvankelijk geplande eindgewicht.

Tabel 14

EINDGEWICHT EN RENTABILITEIT

Gewichtsgrenzen in grammen	Minder dan 1100	1100 - 1225	1225 - 1275	1275 - 1450	1450 en hoger
Waarnemingen	45	90	27	23	16
Gemiddeld levend gewicht, grammen	1049	1161	1249	1336	1611
Aantal dagen	58	59	60	63	74
Sterfte %	8,4	6,2	4,7	5,0	4,6
Voerverbruik, kg/kg lev.gew.	2,55	2,41	2,35	2,38	2,73
Voerprijs, gld./100 kg	40,10	40,71	40,80	40,67	39,17
	Gld. per 1000 kg levend gewicht				
Aankoop kuikens	408	371	340	314	276
Voerkosten	1018	981	957	971	1066
Strooisel	22	18	20	14	18
Ziektenbestrijding	12	12	8	13	13
Elektriciteit en verwarming	67	57	40	43	45
Afschrijving, onderhoud en rente	68	59	50	53	53
Overige kosten	9	9	8	7	9
Totaalkosten (excl. arbeid)	1604	1507	1423	1415	1480
Totaalopbrengsten	1652	1664	1663	1670	1699
Arbeidsinkomen, gld. per 1000 kg levend gewicht	48	157	240	255	219
Arbeidsinkomen, gld./1000 opgehokte kuikens/dag	1,08	3,11	4,89	5,19	4,76

HOOFDSTUK III

ENIGE THEORETISCHE BEDRIJFS-ECONOMISCHE VRAAGSTUKKEN

In dit hoofdstuk zal worden ingegaan op bepaalde moeilijkheden welke in de praktijk blijken. Sommigen vinden een afschrijvingspercentage van 5% voor de gebouwen te laag. Anderen zouden de kuikenmesterij meer als een beleggingsobject zien dan als een bron van arbeidsinkomen. In dit geval vraagt men niet alleen naar het haalbare percentage rente, maar beseft men goed dat deze bedrijfstak ook een goede ondernemersbeloning moet kunnen opleveren. Deze ondernemers wensen ook een goede arbeidsbeloning voor de uren welke aan toezicht en controle worden besteed.

Uitgaande van bovenstaande ideeën zijn in dit hoofdstuk de arbitraire kostenbestanddelen, zoals afschrijving, rente en arbeid ter discussie gesteld. Voor diegenen, welke andere uitgangspunten wensen voor de vaststelling van de bedoelde kosten zijn de gegevens zo weergegeven, dat elke verandering direct in de kostprijs kan worden doorberekend.

§ 1. E n k e l e r e n t a b i l i t e i t s m a a t s t a v e n

a. Afschrijvings- en rentekosten

Gezien het kapitaalintensieve karakter van de bedrijfstak en het geringe aandeel van de arbeidskosten in het kostentotaal kan de vraag worden gesteld of het arbeidsinkomen wel de beste maatstaf is voor het weergeven van de rentabiliteit van de kuikenmesterij.

Wanneer men de opbrengsten vermindert met de uitgaven resteert een saldo, dat moet dienen voor rente en aflossing en als beloning voor handenarbeid en bedrijfsleiding. Waardeert men elk van deze posten in geld en brengt men ze in mindering op het saldo van opbrengsten minus uitgaven, dan resulteert de ondernemerswinst of het ondernemersverlies.

De taxatie van elk van deze posten is echter tot op zekere hoogte arbitrair en/of berust op betwistbare uitgangspunten.

In voorgaande berekeningen zijn de afschrijvingspercentages van hokken en inventaris voor alle bedrijven gelijkgesteld en is verder uitgegaan van de aanschafwaarde. In feite moet worden uitgegaan van de nieuwwaarde.

Aangezien de hokken en de inventaris van recente bouw en aanschaf zijn, is de nieuwwaarde ongeveer gelijk aan de aanschafwaarde. Bij de grote variatie in technische uitvoeringen is het zeer moeilijk in elk geval de nieuwwaarde te schatten. Dit zou wel mogelijk zijn als voor elk bedrijf uitgegaan werd van een bepaalde technische uitvoering waarvan dus de nieuwwaarde-ontwikkeling zou worden gevolgd. Het lijkt ons echter niet juist voor alle bedrijven dezelfde hok- en inventaris-kosten in rekening te brengen. Immers met de huidige gegevens is het mogelijk een ongetwijfeld bestaand verband tussen b.v. sterfte en groeisnelheid enerzijds en technische volmaaktheid van hok en apparaatuur anderzijds na te gaan. De omvang van de in 1962 verkregen gegevens is nog niet groot genoeg om hier nu al op in te gaan.

In samenwerking met het Instituut voor Landbouwbedrijfsgebouwen staat een dusdanig onderzoek in principe wel op het programma.

Verder kan de vraag worden gesteld of het reëel is, dat de hokken in 20 jaar worden afgeschreven. De snelheid van de technische ontwikkeling doet een snelle economische veroudering verwachten. Aan de andere kant heeft een gebouw, ook indien het bij de huidige inrichting en gebruikswijze snel verouderd zou zijn, nog wel enige restwaarde, b.v. in verband met andere toepassingsmogelijkheden of na verbouwing en modernisering. Op grond van deze overwegingen is het gebruikte afschrijvingspercentage van 5% wel gemotiveerd.

Bij de meerderheid van agrarische activiteiten zijn de arbeidskosten van grotere betekenis dan de rentekosten. Bij slachtkuikens is er een nauwere verhouding tussen arbeidskosten en rentekosten. De hoogte van het in rekening gebrachte rentepercentage wordt bij deze bedrijfstak belangrijker dan bij andere bedrijfstakken. Bij de gegevens van 1962 is $4\frac{1}{2}\%$ rente in rekening gebracht.

b. Arbeid en bedrijfsleiding

In het algemeen wordt de arbeid geleverd door de pluimveehouder en zijn gezinsleden. De onregelmatigheid van de arbeidsbehoefte (vergelijk tabel 15) is echter dusdanig, dat ook werk door derden wordt verricht. Vooral bij het opladen van de kuikens zijn veel handen welkom en ook bij het schoonmaken van de hokken (uitmesten, reinigen, ontsmetten). Dit gebeurt soms geheel of gedeeltelijk door derden.

Voor beloning van bedrijfsleiding is moeilijk een grondslag te vinden. De scheiding van handenarbeid en bedrijfsleidingsactiviteiten is bij dit bedrijf, waar veel tijd moet worden besteed aan toezicht en controle, eigenlijk niet mogelijk. In dit verslag is als systeem gevolgd, dat bij het vaststellen van het arbeidsverbruik rekening is gehouden met de benodigde tijd voor controle en toezicht. Deze arbeidstijd is gewaardeerd volgens de geldende C.A.O.'s (loon van vaste arbeider-veeverzorger). Voorts is in aansluiting aan de uitgangspunten voor de kostprijsberekening op gemengde bedrijven een beloning voor bedrijfsleiding ingecalculleerd van 10% van de kosten van arbeid en werktuigen. Het is echter de vraag of de aldus vastgestelde beloning voor bedrijfsleiding wel voldoende is voor deze bedrijfstak, waar de ondernemer in korte tijd vele beleidsbeslissingen moet nemen, die grote consequenties kunnen hebben voor het bedrijfsresultaat.

In bijgaande voorbeeldbegroting voor de rentabiliteit (tabel 15) is het gemiddelde resultaat van de koppels van 1962 met een gedetailleerde kostenberekening van hokken en inventaris opgenomen. De totale bedragen voor afschrijving, rente, arbeid en beloning bedrijfsleiding belopen een bedrag van ca. f. 6800,- per jaar. Een ondernemer met het begrote resultaat kan nu zijn bedrijfsresultaat op veel verschillende manieren bezien. Rekent hij de winst geheel toe aan het kapitaal, dan zou hij kunnen zeggen, dat hij ca. 18% rente maakt over het gemiddeld in gebouw en inventaris geïnvesteerde vermogen (ad 60% van de aanschafwaarde). Evengoed kan hij echter een deel van de winst toedenken aan de post beloning voor bedrijfsleiding.

De begroting is opgezet voor een hok met ruim 7000 kuikens. Bij 17 kuikens per m² moet dit hok een oppervlakte hebben van 440 m² (waarvan 25 m² als voerlokaal enz. is ingericht). Per jaar (365 dagen) kan dan 39.500 kg levend gewicht aan kuikens worden afgeleverd.

Tabel 15

VOORBEELDBEGROTING VOOR ARBEID EN RENTABILITEIT

A. ARBEIDSBEGROTING

Aantal uren arbeid per week		
1e week 35 uur	5e week 15 uur	9e week 60 uur
2e week 20 uur	6e week 15 uur	10e week 60 uur
3e week 15 uur	7e week 15 uur	11e week 35 uur
4e week 15 uur	8e week 15 uur	Totaal 300 uur

In ruim 10 $\frac{1}{2}$ week = 300 uur of per jaar 1470 uur.

B. BEGROTING HOKKOSTEN EN INVESTERINGEN

	Totale investering	Kosten per jaar	Per 1000 kg afgeleverd gewicht
Nieuwwaarde hok	f. 18.900,-		
Afschrijving		f. 945,-	24
Rente		" 510,-	13
Nieuwwaarde inventaris (zonder voerketting)	" 4.640,-		
Afschrijving		" 464,-	12
Rente		" 125,-	3
Nieuwwaarde voerketting	" 2.600,-		
Afschrijving		" 460,-	11
Rente		" 60,-	2
Gemiddelde investering en de rente in de levende inventaris	" 2.775,-	" 125,-	3
<hr/>			
Totaal nieuwwaarde hok + inventaris	f. 28.915,-		
Totale afschrijvingen		f. 1.869,-	47
Totale rente		" 820,-	21
Totale afschrijving en rente		f. 2.689,-	68

C. BEGROTING RENTABILITEIT

<u>Opbrengsten</u>	f. 66.005,-	1.671
<hr/>		
<u>Kosten</u>		
Aankoop kuikens	" 14.102,-	357
Voer	" 39.303,-	995
Elektriciteit en verwarming	" 2.133,-	54
Strooisel	" 711,-	18
Ziektenbestrijding	" 553,-	14
Overige uitgaven	" 356,-	9
Afschrijvingen	" 1.869,-	47
Rente	" 820,-	21
<hr/>		
Totaalkosten (zonder arbeid)	f. 59.847,-	1.515
Arbeidskosten: 1470 uur à f. 2,50	" 3.675,-	93
Beloning voor bedrijfsleiding	" 435,-	11
<hr/>		
Totaalkosten	f. 63.957,-	1.619
Winst	f. 2.048,-	52

Tenslotte kan hij ook redeneren dat hij na aftrek van rente en beloning van arbeid en bedrijfsleiding bij dit bedrijfsresultaat in 7 jaar het in hokken en inventaris geïnvesteerde vermogen terugverdiend.

In dit verslag is voor 1962 de kostprijs van 1 kg kuiken berekend op f. 1,61. Gezien de ter discussie gestelde begrote kosten kan men bij verandering van de arbitraire uitgangspunten ook op een hogere of lagere kostprijs komen.

§ 2. De voerkosten als de grootste kostenfactor

Bij een totaal aan voerkosten van f. 995,- per 1000 kg afgeleverd gewicht en een totaal aan kosten van f. 1619,- bedragen de voerkosten 62% van de totale kosten. Het procentuele aandeel in de kosten voor de aankoop van kuikens bedraagt 22%. De kosten van eendagskuikens en van voer bedragen 84% van de totale kosten.

Aangezien het werk van de fokkers van de ouderdieren erop is gericht een snelgroeiend kuiken te leveren dat met lagere voerkosten een bepaald eindgewicht haalt - waarbij het kuiken dan iets duurder mag zijn - is het niet irreëel de kosten van kuikens en voer samen in beschouwing te nemen.

Wanneer er op enig gebied een kostprijsverlaging van enige betekenis mogelijk is, moet deze gezocht worden in de een overheersende plaats innemende kosten van kuikens en voer. Op de bedrijven werd in 1962 een grote variatie gevonden in de voerkosten per kg afgeleverd kuiken.

Ook dit wijst op de mogelijkheid om besparingen, dus kostprijsverlaging, te verkrijgen. In tabel 16 zijn als voorbeeld enkele gevallen gegeven zoals die in de praktijk zijn voorgekomen.

Deze individuele waarnemingen zijn echter geen maatstaf voor de haalbare mogelijkheden. Met name mag geen verband worden gezien tussen de genoemde voerprijzen en bijbehorende voerconversies.

Tabel 16

ENIGE VOORBEELDEN VAN DE VARIATIE IN VOERKOSTEN EN IN ARBEIDSINKOMEN
(ZOMER 1962)

Koppel	Voer- prijs p. 100 kg	Voer- conversie	Per 1000 kg afgeleverd gewicht			
			voer- kosten	totaalkosten (zonder arbeid)	totaalop- brengsten	arbeids- inkomen
1	39,10	2,1	809	1380	1660	280
2	37,70	2,2	814	1400	1791	391
3	39,90	2,2	879	1404	1586	182
4	38,60	2,4	906	1387	1673	286
5	42,00	2,3	973	1364	1737	373
6	44,20	2,3	1019	1597	1659	62
7	40,10	2,6	1022	1579	1716	137
8	42,30	2,5	1061	1543	1742	199

Bij vorenstaande koppelgegevens zijn het afleveringsgewicht en de sterfte normaal. Ook zijn geen waarnemingen vermeld uit de periode waarin de voerprijzen abnormaal hoog waren. Het blijkt dat de totaalkosten in grote lijn omhoog gaan met stijgende voerkosten. Aangezien de voerkosten een zeer grote variatie vertonen, is dit één van de belangrijkste punten om tot rentabiliteitsverbetering te komen (zie ook tabel 13).

§ 3. De verhouding tussen voerkosten en arbeidskosten

Bij de produktie van slachtkuikens nemen de arbeidskosten in het totaal van kosten slechts een ondergeschikte plaats in. Bij andere takken van de veredelingsindustrie zijn de arbeidskosten in het algemeen belangrijker. In het voorgaande is de belangrijkheid van de voerkosten voor de slachtkuikenproduktie gegeven. Dit houdt in dat een op zich geringe verandering in de voerkosten wel een belangrijke wijziging in de rentabiliteit kan veroorzaken. Wanneer deze wijziging dan wordt gemeten aan het arbeidsinkomen, is de omvang van een dergelijke wijziging relatief ook groter. In tabel 17 is dit weergegeven.

VERHOUDING VOERKOSTEN - ARBEIDSKOSTEN

	Arbeidskosten in % van voerkosten	3% lagere voerkosten (+ f.1,-/100 kg voer) geeft een.....% hoger arbeidsinkomen
Fokvarkens	37	8,5
Leghennen	23	13,5
Mestvarkens	14	20,0
Slachtkuikens	10	29,0

De percentages voor een hoger arbeidsinkomen bij 3% lagere voerkosten zijn berekend in geval het arbeidsinkomen gelijk is aan de arbeidskosten en de beloning voor de bedrijfsleiding.

HOOFDSTUK IV

VERWACHTINGEN VOOR 1963

De uitbreiding van het aantal slachtkuikens in Nederland vindt de laatste anderhalf jaar gestadig voortgang. Het steeds toenemende aanbod van slachtkuikens heeft echter geen weerslag gegeven in dalende prijzen. De opbrengstprijzen blijven namelijk vrij constant tussen f. 1,60 en f. 1,70 per kg levend gewicht. Dit wijst erop dat het aanbod gelijke tred houdt met de toenemende vraag.

Tabel 18

PRIJZEN VAN SLACHTKUIKENS ONTVANGEN DOOR PLUIMVEEHOUDERS
IN 1961, 1962 EN 1963 IN GLD. PER KG LEVEND GEWICHT

Maand	1961	1962	1963
Januari	1,73	1,65	1,65
Februari	1,73	1,66	1,64
Maart	1,73	1,67	1,65
April	1,72	1,71	1,65
Mei	1,65	1,72	1,65
Juni	1,62	1,71	1,65
Juli	1,60	1,70	1,66
Augustus	1,55	1,67	1,66
September	1,61	1,64	1,66
Oktober	1,64	1,65	1,67 1)
November	1,65	1,65	
December	1,66	1,66	
Gemiddeld	1,66	1,67	

1) Voorlopig.

Bron: afdeling Statistiek L.E.I.

Gezien het lage peil van de binnenlandse consumptie in het jongste verleden - in 1960 werd 2,8 kg slachtgevogelte per hoofd van de bevolking genuttigd, tegen West-Duitsland 4,2 kg, Groot-Brittannië 6,1 kg, Frankrijk 8,0 kg - is dit een voor de producenten gunstige ontwikkeling. In 1962 werd in Nederland al 4,0 kg slachtgevogelte per hoofd van de bevolking gebruikt.

De kosten kunnen in 1963 geringe wijzigingen ondergaan. Zo zal de geleidelijk stijgende voerprijs de kostprijs ongunstig beïnvloeden. In de winter 1962/63 was er een situatie dat de voerprijzen door een cumulatie van gedeeltelijk toevallige oorzaken - vorst en sneeuw, bevroren waterwegen, havenstaking Amerika - vrij sterk waren gestegen.

In de maanden april t/m augustus 1963 is de voerprijs weer tot een normaal peil gedaald. Ten opzichte van dezelfde periode in 1962 lag de voerprijs echter ca. 2% hoger.

Over het niveau van de overige kostenfactoren, zoals sterftepercentage, zijn thans nog onvoldoende gegevens beschikbaar. Verwacht wordt dat er geen beduidend hogere of lagere percentages naar voren zullen komen.

Gezien de ontwikkelingen van opbrengstprijzen en voerprijzen wordt verwacht dat de uitkomsten voor het jaar 1963 gemiddeld iets lager zullen zijn dan voor het jaar 1962. Hierbij is ervan uitgegaan dat zich in de overige kostenfactoren geen grote wijzigingen zullen voordoen.